

продовженням мораторію на вільний обіг земель сільськогосподарського призначення, через що основною формою використання землі на сьогодні залишаються орендні відносини. Ефективному сільськогосподарському використанню земель перешкоджає відсутність достовірної інформації про ґрунтовий покрив, розпорошеність моніторингових спостережень, відсутність актуалізованої проектної землевпорядної документації та належного державного контролю за землекористуванням.

Тому вважаємо, що назріла нагальна потреба розроблення та прийняття на державному рівні програми використання та охорони земель, яка б передбачала організацію ґрунтового моніторингу з урахуванням європейського досвіду, проведення великомасштабного ґрунтового обстеження, створення спеціального державного органу, а також відповідне наукове, організаційне, фінансове та кадрове забезпечення реалізації ґрунтозахисних та землеохоронних програм.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. 1996. № 30. Ст. 14.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. зі змінами і доповненнями. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 34. Ст. 27.
3. FAO statistical pocketbook 2016. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat>
4. Сільське господарство України. Статистичний збірник. 2017. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Вилучення з інтенсивного обробітку малопродуктивних земель та їх раціональне використання: Методичні рекомендації за ред. В.Ф. Сайка. - Київ: "Аграрна наука", 2000. - 37 с.
6. Пуцентейло П.Р. Організаційно-економічне забезпечення ефективного розвитку тваринництва в умовах кризи. Економічний дискурс. 2016. № 2. С. 37–46.
7. Пуцентейло П.Р. Особливості сучасного розвитку м'ясо-продуктового підкомплексу України. Сталий розвиток економіки. 2012. № 5 (15). С. 13–18.
8. Пуцентейло П.Р. Стратегічні напрями розвитку тваринництва України. Інноваційна економіка. 2013. № 8 (46). С. 12–16.
9. Brukhanskyi R., Yazlyuk B., Bincharovska T. Effective land management in Ukraine using accounting and analytical support Problems and Perspectives in Management. 2018. 16(2), 241-251.

Віталіна Куриляк

д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки
Тернопільський національний економічний університет

Максим Куриляк

Тернопільський національний економічний університет

РЕГІОНАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЄВРОПИ

Регіональна архітектура Європи – це система, що перебуває у іманентному розвитку. Історія Європи у цілому та в розрізі окремих країн сформували різні історичні лінії, що впливають на вирішення питань регіонального розвитку. В історичній пам'яті народів Європи найяскравішими є періоди успішного співіснування. Вони мають тенденцію до відродження і повернення в оновлених формах при виникненні умов і потреб у створення нових од єднань громадян чи союзів. Йдеться про певні імперії, політичні поділи та культурні феномени.

У сучасній глобальній регіональній політиці важливою є історична пам'ять щодо перебування народів у складі Римської імперії. Територіально вона не мала єдиного показника, тому що за час свого існування постійно змінювала свої володіння. Хронологічно

Римська імперія як державне і військово-політичне утворення проіснувала від 27 року до н. е., зародившись на основі Римської республіки, до поділу на Західну і Східну у 395 р., а якщо за точку відліку взяти падіння Західної Римської імперії, то до 476 р., тобто більше 500 років. Проте Східна Римська імперія або Візантія проіснувала до 1453 р., тобто майже 1500 років або до тисячі років після відокремлення від Західної Римської імперії.

Значення Римської імперії для людства, особливо для Європи, настільки вагоме, що багато середньовічних імперій проголошували себе її спадкоємцями. Територіальна і регіональна політика Європейського Союзу значною мірою віддзеркалює спадок, який привнесений у сьогодення Римською імперією. Територіальна структура ЄС значною мірою в кордонах і за назвами така, якою вони були в ті часи. Це Італія, Іспанія, Германія, Бельгія, Британія, Македонія, Сирія. Водночас, не завжди колишні провінції залишаються за народами, які можна було б нині вважати корінними. Так, найзахідніша провінція Реція (лат. Raetia), до складу якої входили південні території теперішніх Бадена, Вюртембергу, Баварії, північно-східних і східних частин Швейцарії, Тиролі і частково Ломбардії, була заселена спорідненими з італійцями гірськими племенами. Проте, у 15 р. до н. е. римський уряд вирішив забезпечити свої кордони. Вважаючи ретійців ненадійними, в один з походів багатьох мешканців, які проживали на цій території, перебили і продали в рабство або виселили і на їхню територію поселили надійніших колоністів.

Важливим критерієм поділу світу в умовах розробки регіональної політики може бути релігія. Для Європи фундаментальне значення мають християнські вірування, адже вони є найбільш поширеними на континенті. (рис. 1). Разом з цим, треба враховувати, що Європа з часів Великої французької революції стала світовим центром вільнодумства і атеїзму. Найбільшою мірою тенденції щодо відходу від церкви характерні для Франції, Нідерландів і Великої Британії. Значна кількість осіб віддалилася від релігії у колишніх соціалістичних країнах.

Рис. 1. Поширення християнства в Європі

Значення релігійного фактору у формуванні процесів регіоналізації, попри поширення атеїзму, зростає і матиме тенденцію до посилення. Це твердження витікає з того, що серед факторів регіоналізації релігія є найбільш сталою і консервативною. Звичайно, навіть релігія не може відкидати сучасні наукові досягнення, проте, вона багато-які з них широко

використовує. Не можна не погодитися з О. В. Булатовою, що «саме культурні відмінності (які є менш змінними ніж економічні і політичні) і стануть основною причиною конфліктів, оскільки цивілізації різняться одна від одної за історією, мовою, культурою, традиціями і, найголовніше, релігією» [1, с. 17].

Релігійний фактор, зокрема курдська проблема, є чи не важливішою причиною, через яку вже кілька десятиліть не вирішується питання про членство Туреччини в Європейському Союзі попри те, що ще у грудні 1999 р на саміті Європейського союзу в Гельсінкі Туреччина була офіційно включена в список претендентів у члени Євросоюзу. Релігійне питання, не виключено, може стати каменем спотикання у євроінтеграційних прагненнях України, особливо через роз'єднаність православної церкви на Київській і Московській патріархати, і, насамперед, через самопроголошення Російською православною церквою, що під її винятковою юрисдикцією перебувають усі країни колишнього Радянського Союзу.

Таблиця 1

Регіональні інтеграційні угоди / Regional integration agreements

Andean Community (CAN)	(АГ/АСН) Андське співтовариство
ASEAN (Association of South East Asian Nations) / AFTA (ASEAN Free Trade Area)	(АСЕАН) Асоціація держав Південно-Східної Азії / (АФТА) Зона вільної торгівлі
CACM (Central American Common market)	(ЦАСР) Центральньо-Американський спільний ринок
CARICOM (Caribbean Community and Common Market)	(КАРИКОМ) Карибське співтовариство і спільний ринок
CEMAC (Economic and Monetary Community of Central Africa)	(ЦАВЕС) Центральньо-Африканське валютно-економічне співтовариство
COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa)	(КОМЕСА) Спільний ринок Східної та Південної Африки
ECCAS (Economic Community of Central African States)	(ЕКОЦАС) Економічне співтовариство країн Центральної Африки
ECOWAS (Economic Community of West African States)	(ЕКОВАС) Економічне співтовариство країн Західної Африки
EFTA (European Free Trade Association)	(САВТ) Європейська асоціація вільної торгівлі
European Union (28)	Європейський Союз (ЄС)
GCC (Gulf Cooperation Council)	(РСАДПЗ) Рада співтовариства арабських держав Персидської Затоки
MERCOSUR (Southern Common Market)	(МЕРКОСУР) Південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР)
NAFTA (North American Free Trade Agreement)	Північно-Американська асоціація вільної торгівлі (Нафта)
SADC (Southern African Development Community)	(САДК) Співтовариство розвитку Півдня Африки
SAFTA (South Asia Free Trade Agreement)	(САФТА).Південно-азійська угода про вільну торгівлю
SAPTA (South Asian Preferential Trade Area)	(САПТА) Південно-азійська зона вільної торгівлі
WAEMU (West African Economic and Monetary Union)	(ВАЕМУ) (Західно-африканська економічний і валютний союз)

Джерело: Складено за статистикою СОТ

Регіоналізація – це процес, який розвивається як на локальному рівні, так і у глобальному просторі. Глобальні інтеграційні тенденції призвели до появи нових форм регіоналізації, які для нижчих рівнів формують процеси регіональної інтеграції (табл. 1). Йдеться про союзи країн з різними ступенями соціально-економічної зрілості [3, с. 20]. Водночас, регіональні міждержавні інтеграційні процеси становлять складову глобальних тенденцій регіоналізації у формі економічних і політичних союзів держав [5, с. 20]. Розвиток регіоналізації міждержавного характеру як складової глобалізації є предметом дослідження багатьох українських та іноземних дослідників [2, с. 4-15; 4, с. 261-264; 6; 8; 166].

Класичною схемою міжнародної регіональної інтеграції вважається модель, яка розроблена Б. Балласою [9]. Вона побудована на ідеї поступового переходу від простіших до складніших форм. Ця ієрархія має таку сходинку: зона вільної торгівлі; митний союз; спільний ринок; економічний і валютний союз; політичний союз. Нині нараховуються більше як 30 регіональних інтеграційних угруповань. Більшість з них перебувають на початкових стадіях розвитку. Вони створені у формі торговельних угод або зон вільної торгівлі. Водночас серед них є й такі, які швидко прогресують. Світова організація торгівлі виділяє 17 міжнародних регіональних об'єднань, у розрізі яких ведеться статистичний облік (табл. 1).

Розвиток регіоналізації як продукту глобалізації у формі міждержавних союзів набув широкого поширення, особливо після успішного поступу Європейського Союзу від Європейського співтовариства вугілля і сталі шести країн у 1950 р. (Бельгії, Франції, Німеччини, Італії, Люксембургу та Нідерландів) та першого розширення у 1970-1979 рр. завдяки приєднанню до нього Данії Ірландії і Великої Британії.

Важливою формою регіоналізації у глобальному економічному просторі, роль і масштаби якої надзвичайно швидко зростає, є інтеграційні об'єднання держав. Вони стали певним ступенем глобалізаційного розвитку і водночас способом протидії його негативному впливу. Формування інтеграційних об'єднань держав можна визначити як міжнародна регіоналізація. Як явища світової економіки регіональні інтеграційні об'єднання є глобалізацією в обмежених масштабах. Проте, в їх рамках є можливість збільшувати процеси економічної лібералізації порівняно глобальними рішеннями. Як правило, це сприяє прискоренню руху факторів виробництва і зближенню національних економік країн-членів об'єднання у різних сферах розвитку.

Найбільш успішною формою міжнародної регіоналізації через інтеграційне об'єднання держав стало створення і розвиток Європейського Союзу. Певною підвалиною для його організаторів був історичний приклад існування Римської імперії як великої і впродовж багатьох віків успішної держави, яка створила основи сучасної європейської цивілізації. У зв'язку з цим варто зазначити, що ідея територіальної єдності була притаманною європейцям протягом всієї історії. У XIV столітті теоретично обґрунтував створення Єдиної Європи юрист епохи Філіппа Вродливого П. Дюбуа, якого вважають провісником ідеї «Сполучених Штатів Людства». Йому належить трактат «*De recuperatione terrae sanctae*» (Щодо звільнення землі обітваної), у якому він запропонував політичне об'єднання Європи, включно з Візантією, задля завоювання Палестини для християнства [7, с. 10]. Розвиток цієї ідеї отримав у працях автора створення Сполучених Штатів Європи В. Гюго, ініціатора проекту «Пан-Європи» (1922) графа Р. Н. Куденхове-Калергі та іншими [10].

слугує вищим цілям економічного і політичного порядку. Отже, кожен учасник співтовариства, приймаючи рішення щодо вступу до нього, розраховує на додаткові вигоди для себе. Однак, чи просто їх «угледіти» і чи вигравши в одному, не програєш більше в іншому? Чи не вподобаємося шаховій ситуації, коли один гравець приносить в жертву ферзя, розраховуючи на проведення серії матових ходів. При цьому супротивник приймає жертву, знаходячи між тим непередбачений партнером виграшний для себе варіант?

Пошукуючи відповідь на ці риторичні питання, треба врахувати, насамперед, на які вигоди розраховує кожен учасник угруповання і які втрати при цьому недооціненні або взагалі неоцінені. У найширшому розумінні кожен член союзу розраховує на вигоди від вільного руху капіталу, робочої сили, товарів і послуг. Водночас кожен з них не має інтересу поступатися правами у внутрішній політиці. Зокрема, польський уряд не сприймає критики щодо тисків засобів масової інформації. Велика Британія завжди була в опозиції до інших членів ЄС в питаннях часткової передачі свого суверенітету на наднаціональний рівень, не увійшла в зону євро, а після майже 45-тирічного перебування у складі Європейського Союзу прийняла рішення про вихід з нього.

Отже, відповідь на питання, за яких умов можна забезпечити балансування інтересів у союзному об'єднанні держав, можна отримати, якщо прийняти умову, що «найбільший

рівень взаємного доповнення різних економік досягається в результаті співробітництва країн, які мають приблизно однаковий рівень добробуту» [1, с. 17]. Проте, інтеграційні об'єднання, створюючись за територіальним принципом, включають до свого складу країни з різним рівнем розвитку і відповідно добробуту. Вони не можуть бути на спільному ринку в однакових умовах, хоча можуть мати вигоди від нової стандартизованої системи законів. Зокрема, від митного союзу виграють всі, але по-різному: більше ті, які мають більший обсяг торгівлі з країнами-членами. Від вільного пересування людей виграють також розвинуті країни через можливість залучення кваліфікованої робочої сили та інтелектуального потенціалу країн, які знаходяться на нижчому рівні розвитку і добробуту населення.

У цілому міжнародні регіональні об'єднання інтеграційного типу мають великі переваги щодо розвитку всіх країн-членів. Проте, їх недостатньо для вирівнювання економічних і соціальних стандартів розвитку. Цим обумовлена необхідність у знаходженні механізмів «підтягування» аутсайдерів до показників лідерів, що потребує консенсусу серед учасників союзу. Останнє неможливо забезпечити лише в умовах економічного і валютного союзу та дотриманням задекларованих статтями 6 і 49 Договору про Європейський Союз критеріями щодо дотримання демократичних принципів, принципів свободи і пошани прав людини, а також принципу правової держави.

Попри наявні переваги Європейського Союзу, його привабливість для багатьох держав, які виборюють перспективу вступу до об'єднання, у середині ЄС посилюються тенденції, які нині позначаються терміном «евроскептицизм». Вона проявляється у негативному ставленні до євроінтеграційних процесів, втрати віри у майбутнє європейської моделі співдружності держав. Корені цього явища вбачаються у розмиванні європейської моделі. На щорічних зборах Академії економічних наук України була висунута теза, «що підґрунтя сучасного євроскептицизму полягає у розмиванні головної конкурентної переваги європейської моделі – її інклюзивності. Загравшись у віртуально-бюрократичні побудови, європейські чиновники банально втратили курс динамічних змін, що в останні десятиліття відбулися у глобалізованій економіці, яка дедалі міцніше ґрунтується на мережевих засадах, і не помітили, як єврорегуляції перетворилися на гальмо розвитку спільноти, бо розвиток економіки пішов шляхом, який потребує іншої політики» [11, с. 187].

Проте, все ж таки лишається відкритим питання визначення реальних причин поширення євроскептицизму, націоналізму, націонал-популізму та відцентрових процесів. Частково вони стають зрозумілими на фоні прискорення розвитку нових членів ЄС не без сприяння розвинутих країн у фінансовому і реформаторському напрямках. З позиції Академії економічних наук України, «відновити європейську ідентичність національних спільнот можливо лише через відновлення інклюзивності європейської моделі. Економічним підґрунтям для цього є становлення нової мережевої економіки, в якій головну роль відіграє людина і яка, відтак, є органічно інклюзивною» [11, с. 184]. Саме з таких позицій треба конструювати модернізаційну структуру євроінтеграційної моделі. Формула вирішення проблеми може формулюватися як до інклюзивності через різноманіття.

Вирішення завдань, пов'язаних з дотриманням європейських цінностей, не може бути досягнуто водночас всім співтовариством. Воно потребує певного часу, у деяких аспектах достатньо довгого. На прикладі України можна бачити, що лише 5% населення Донецької області підтримували у березні 2013 року зміну влади, яка відбулася у лютому 2013 року. В областях Півдня, крім Криму, таких було 30%, в Дніпропетровській і Запорізькій областях – близько 40%. На Заході ж зміну влади підтримали більше 80%, на Півночі, в Центрі та Києві – більше 70%. Хоча загалом по материковій Україні підтримка зміни влади перевищує 50% при 30% опонентів. Такі відмінності не можуть ігноруватися. І вони повинні враховуватися механізмами функціонування союзу держав. Отже, модель членства в ЄС повинна містити елементи, орієнтовані на вирішення специфічних проблем досягнення інклюзивності окремими країнами. Такі елементи можуть мати прив'язку до інтересів кожної з країн-членів співтовариства: як країн-лідерів, так і країн, що наздоганяють їх.

Нинішні суперечності, які загострилися в ЄС в останні роки, свідчать про потребу в переході від «урізаної» форми політичного союзу до більш широкої. Очевидно, країни-члени мають більшою мірою відмовитися від свого суверенітету на користь наддержавних органів. Це потребує прийняття конституції ЄС, яка була схвалена 17-18 червня 2004 року на Саміті Європейського Союзу, а 29 жовтня 2004 року підписана у Римі главами 25 держав та урядів як Угода про Конституцію Європейського Союзу. У цьому документі були зафіксовані головні цілі, завдання та функції ЄС, організаційна структура та процедура прийняття рішень, права і обов'язки всіх європейських органів управління, а також напрямки діяльності організації. Однак, європейський конституційний процес був призупинений через негативні результати референдуму населення Франції і Нідерландів відповідно 29 травня і 1 червня 2005 року.

Невдалий референдум в ЄС щодо прийняття спільної конституції має не зупинити конституційний процес, а продовжити його з метою пошуку прийнятних для всіх норм співжиття. При цьому не можна виключати й розробку законодавства ЄС, за яким країни, які мають низький рівень розвитку, повинні тимчасово більшою мірою поступитися своїм суверенітетом. При цьому не можна виключати для окремих держав прийняття особливої форми протекторату Європейського Союзу або однієї з держав-членів. На разі можна використати на час досягнення стандартів певних європейських цінностей елементи вільної асоційованої держави як різновиду протекторату.

Проведене дослідження дає підстави для ряду висновків. По-перше, процеси регіоналізації на європейському континенті розвиваються з урахуванням цивілізаційних цінностей, які нагромадилися за багатовікову історію формування національних держав. По-друге, у контексті При цьому повинні бути дослідження форми уніфікації адміністративно-територіального устрою. Натомість, до комплексу подальших регіональних досліджень доцільно включити аспекти історичного, етнічного і демографічного характеру. По-третє, регіональна політика багатьох країн Європейського Союзу особливу увагу приділяє історичним і культурним аспектам. Зокрема, Франція поряд з адміністративно-територіальними одиницями виділяє в окремих регіональних блоках 37 історичних провінцій. Такий досвід доцільно адаптувати до українських умов.

Список використаних джерел

1. Булатова О. В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів : монографія. Донецьк: ДонДУ, 2012. 386 с.
2. Возняк Г. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_034_VoznyakHV.pdf (дата звернення 10 серпня 2016).
3. Эльянов А. Экономическая модернизация развивающихся стран в региональном разрезе. Мировая экономика и международные отношения. 2008. № 6. С. 19-29.
4. Мазаракі А. А., Юхименко В. В., Мельник Т. М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобальних викликів : монографія у 2 ч. [за ред. В. М. Гейця, А. А. Мазаракі]. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2008. Ч. I. 389 с.
5. Шифф М., Уинтерс А. Л. Региональная интеграция и развитие [пер. с англ.] М.: Издательство «Весь мир», 2005. 378 с.
6. Шнирков О. І. Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі. К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 144 с.
7. Юмашев Ю. М. Европейская идея и её развитие от «Христианской Республики до Европейского Союза. Труды Института государства и права Российской академии наук. 2015. № 3. 42 с.
8. Baldwin R. Twenty-First Century Regionalism, Doha, and the Future of the WTO. Electronic Policy Program, April 7, 2011 (Last accessed: 5.11.2017)
9. Ballassa B. The Theory of Economic Integration. Homewood. Illinois: Richard D. Irvin, 1961. 304 P.

10. Регіональні аспекти міжнародних відносин. URL: [http://stud.com.ua/36573/politologiya/regionalni aspekti mizhnarodnih vidnosin](http://stud.com.ua/36573/politologiya/regionalni_aspekti_mizhnarodnih_vidnosin) (дата звернення: 12.02.2018)

11. Звіт Президії АЕН України на щорічних загальних зборах 12-13 травня 2017 р. проект. Вісник економічної науки України. 2017. № 1. С. 181-189

Євгеній Куриляк

к.е.н., викладач

Тернопільський національний економічний університет

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ ЛІДЕРСЬКОГО ТИПУ У РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ ТА КРАЇНАХ З РИНКАМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ

Домінуючою тенденцією розвитку економіки у перші десятиліття XXI століття є перехід від п'ятого до шостого технологічного укладу. Вона призводить до зростання дистанціювання окремих країн і компаній, в економіці яких домінують наукоємна і високотехнологічна складові, від тих, де ці фактори мають не вирішальний, а, скоріше, допоміжний характер. Орієнтуючись на нові умови, більшість країн світу формує стратегії свого розвитку, ключовими факторами яких є, насамперед, знання і інновації. Відповідно розробляються механізми, метою яких є використання цих факторів для сталого економічного розвитку, забезпечення вищої зайнятості і вирішення соціальних завдань.

Значна робота по забезпеченню інноваційного розвитку проводиться у Європейському Союзі. Для нього характерним є розробка єдиної політики кластеризації як для розвинутих країн-членів, так і для країн з ринками, що розвиваються. Її цілі і шляхи здійснення визначені у новій європейській стратегії економічного розвитку на друге десятиліття XXI століття, яка була прийнята Європейською Радою у 2010 році і отримала назву «Європа 2020». Серед її ініціатив центральне місце посіли заходи загальноєвропейського і національних рівнів, визначені як створення «Інноваційного союзу»¹. Ця ініціатива є об'єднанням зусиль з метою створення і впровадження інноваційної стратегії ЄС, що знаходить втілення у Європейському інноваційному плані². Вона забезпечує стимулювання цілісного інноваційного ланцюжка від ідеї до ринка готової продукції і на цій основі розвиток інноваційної економіки та побудову єдиного європейського ринку інновацій з метою досягнення вищої конкурентоспроможності з лідерами світового ринку.

У реалізації ініціативи «Інноваційного союзу» з 2010 року важливу роль відіграє «Табло Інноваційного союзу – Innovation Union Scoreboard». Воно змінило інший документ – «Європейське інноваційне табло – European Innovation Scoreboard», розрахунки для якого здійснювалися з 2000 року. Таблиця Інноваційного союзу є системою оцінювання рівня розвитку інноваційної економіки 27 країн-членів ЄС та Хорватії, Сербії, Туреччини, Ісландії, Македонії, Норвегії і Швейцарії. Вона здійснюється шляхом агрегування 25 показників, які організовані у три підсистеми і інтегруються в на вершині у показник Summary Innovation Index (SII). Цей показник використовується також для цілей формування інноваційних рейтингів регіонів.

Розвиток економіки країн Європейського Союзу, попри зростаючі темпи у довгостроковому вимірі, ще не забезпечив повного використання переваг єдиного

¹ Всього «Стратегією 2020» передбачено сім ініціатив: «Інноваційний союз», «Молодь у русі», «Електронна стратегія», «Європа ефективних ресурсів», «Промислова політика епохи глобалізації», «Стратегія нових спеціальностей і робочих місць», «Європейська платформа проти бідності».

² Зміст цього документу обнародовано у жовтні 2010 року. Див.: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of Regions. Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union. SEC(2010) 1161. Brussels, 6.10.2010 http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf#view=fit&pagemode=none.